

Değişen Küresel ve Bölgesel Düzendeki Yeni Dinamikler ve Türkiye'ye Yansımaları

Ülkemizde tarihinde ilk kez milletimizin iradesiyle durdurulan bir darbe girişimi olarak tarihe geçen 15 Temmuz Kalkışması da hayati bir problem olarak gündemimizde bulunuyor

Fitili 17 Aralık 2010'da Tunus'ta bir sokak satıcısının canına kıymasıyla ateşlenen Yasemin Devrimi'nin başlattığı "Arap Baharı"ndan bu yana bölgemiz, siyasi açıdan oldukça hassas koşullarla karşı karşıya bulunuyor. Bölgemizde yaşananlara ek olarak, ülkemizde tarihinde ilk kez milletimizin iradesiyle durdurulan bir darbe girişimi olarak tarihe geçen **15 Temmuz Kalkışması** da hayati bir problem olarak gündemimizde bulunuyor.

Bölgemizde ve dünyada yaşanan bu son derece önemli gelişmelerin ekonomiye etkileri de hepimizin takip ettiği gibi önemli düzeyde. Bu nedenle bu gelişmelerden arınmış, yalnızca matematiksel analizlere dayanan bir ekonomi yorumu ne yazık ki her zaman bize doğruları gösteremeyebiliyor. İşte bu yüzden artık yalnızca ekonomiden ziyade, "ekonomi-politik" eksende analizler yapmanın,

Bu problemleri süratle ve en doğru şekilde çözebilmek, girişimcilerimizin önünü açabilmek ve Yatırımların kesintiye uğramamasını sağlamak için hızlı reflekslerle gerekli düzenlemeleri yaptık, yapıyoruz

bugün her zamankinden daha önemli olduğu kanaatindeyim. Bu koşullar içinde biz de orta ve uzun vadeli hedeflerimizin hayata geçmesi adına gelişmeleri yakından takip ediyor; geleceğimizi ilgilendiren konularda gerekli çalışmaları yürütmek adına hassasiyetle çalışıyoruz.

Krizi Fırsata Çevirmek

Küresel ve bölgesel ölçekte yaşananlar bir yana, sadece 15 Temmuz darbe girişimiyle yaşananlar bile ülkemizde onulmaz yaralar açmaya yetecek olaylardı. Milletimizin iradesini en üst düzeyde temsil eden TBMM bombalandı, Cumhurbaşkanlığı Külliyesine saldırıldı ve o gece maalesef milletin silahları millete doğrultuldu. Kuşku yok ki bu olaylar bütünü, hem ülkemizde hem de yurtdışında ülkemiz için bir kriz olarak değerlendirildi. Ne mutlu ki 16 Temmuz günü, milletimiz sayesinde güneşli bir sabaha uydık. Belirtmem gerekir ki bu irade, ülkemizin bu krizi aşma yolunda sahip olduğu en büyük avantaj olarak bizlere büyük bir enerji verdi. Bu nedenle 16 Temmuz'dan bu yana geçen süreyi göz önüne aldığımızda bu krizi nasıl yönettiğimizi doğru okumamız gerektiği kanaatindeyim.

Ülkemizde ekonomi yönetiminde görevli bir politikacı ve ekonomist olarak belirtmeliyim ki, Türkiye **krizi fırsata çevirmeyi başarmış** bir irade sergiliyor. Bugün geldiğimiz noktada makro düzeyde hiçbir problemle karşılaşmadık, yapısal sorunlarla

Prof. Dr. Emine Nur Günay

AK Parti Eskişehir Milletvekili
Plan ve Bütçe Komisyonu Divan Üyesi

enerjimizi kaybetmedik. Elbette bu denli büyük bir ulusal krizin mikro bazda yarattığı sorunlarla yüzleştik. Bu problemleri süratle ve en doğru şekilde çözebilmek, girişimcilerimizin önünü açabilmek ve yatırımların kesintiye uğramamasını sağlamak için hızlı reflekslerle gerekli düzenlemeleri yaptık, yapıyoruz.

Ülkemizin Stres Testi: 16 Temmuz

Öyle düşünüyorum ki 16 Temmuz sabahı, ülkemiz tarihindeki **en büyük stres testiydi**. Çoğumuz hatırlayacaktır; 2001 yılında yaşadığımız **Anayasa kitapçığı fırlatma** olayından sonra Türkiye'de yer yerinde oynamıştı. Ne yazık ki o elim olay sonucunda gecelik faiz yüzde 7 bin 500'e fırladı. Merkez Bankasından yaklaşık 7,6 milyar dolarlık döviz çıkışı oldu. Ziraat ve Halk Bankası, tarihlerinde ilk defa 3 milyar dolar açık verdi. Piyasa kontrolden çıkınca dolar 690 bin liradan 1 milyon 161 bine kadar tırmandı. Türk Lirası değer kaybettiğinde sermaye kaçışı hızlandı. Nihayetle,

onlarca milyar dolarlık fatura millete kesilmiş oldu. Ama bu hain kalkışmanın ardından 18 Temmuz günü Borsa açıldı, bankacılık işlemleri hiçbir aksama olmaksızın devam etti. İthalat-ihracat işlemleri en küçük engel olmaksızın sürdürüldü. En hassas olduğumuz noktalardan biri olan dolar kuru, sepet bazında %6'lık değer düşüşüyle kriz algısı olmaksızın süreci atlattı.

Hatırlanacağı gibi, 11 Eylül saldırısının ardından New York Borsası günlerce açılmamıştı. ABD, hadisenin ekonomik faturasını çok ağır sonuçlara katlanarak ödedi. Bu nedenle 16 Temmuz sabahı karşılaştıklarımız, bizim için yaşadığımız stres testini dünyada eşi olmayan bir başarıyla göğüslediğimizi gösterdi.

Ekonominin Kaleleri: Mali Disiplin, Güçlü Finansal Sistem, Esnek Para Politikası, Güçlü Merkez Bankası

Değerlendirmemin başında ifade ettiğim gibi, matematiksel verileri ekonomi-politik ekseninde değerlendirmek büyük önem taşıyor. Bu doğrultuda ülkemizi bu denli ciddi bir stres testinde başarıya ulaştıran güçlü yönleri ve hassasiyetlerimizi paylaşmak istiyorum.

Ülkemizin en güçlü yönlerinden biri Mali Disiplin. Bu kriterle ilişkin yorum fırsatı veren bir analiz olan Bütçe Açığının Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya Oranının Maastrich Kriterleri gereği %3 altında olması gerekiyor. Bu oran 2003 yılında %20'ler seviyesindeyken, bugün Maastrich Kriterleri gereğini karşılar durumdadır. Belirtmek gerekir ki AB'nin kendi için koyduğu bu kriteri, İrlanda (%6) ya da Yunanistan (%13) gibi birçok AB üyesi ülke karşılayamıyor.

Bir diğer değişken olarak Kamu Kesimi Borçlanma Gereğinin GSYİH'e Oranı ise bize kamu kesiminin borçlanma kaynaklarını ne derece özel sektöre bıraktığını ve ülkenin kredibilitesini ne düzeyde tuttuğunu gösteriyor. Burada da 2001 karnemizde notumuz %12 civarındayken, bugün geldiğimiz noktada bindelerle ifade

edilen (%0.3) rakamları konuşuyoruz. Artık borçlanma araçlarının neredeyse tamamı özel sektörün hizmetinde bulunuyor.

Ekonomide Bir Diğer Güçlü Yönümüz Güçlü Finansal Sistemimiz

Bankacılık Sektörü Sermaye Yeterlilik Oranı uluslararası standardı %8, BDDK standardı %12 iken, bankalarımız %20'ler seviyesini aşmış durumda. Artık sermaye karşılığı çalışan, ticaretin gereği olarak yalnızca rasyonel riskleri göğüsleyen bir bankacılık sistemimiz var.

Kredilerin Toplam Varlıklar İçindeki Oranı da finans ve bankacılık sektöründe bir diğer güçlü yönümüzü ifade ediyor. Bankaların toplandığı mevduatları ne ölçüde kredi olarak dağıttığını gösteren bu oran da %20'ler seviyesinden bugün %60'lara gelmiş durumda. Artık özel sektörün kredi olanakları çok daha geniş; diğer deyişle çok daha düşük maliyetli.

16 Temmuz sabahı karşılaştıklarımız, bizim için yaşadığımız stres testini dünyada eşi olmayan bir başarıyla göğüslediğimizi gösterdi

Takipteki Alacaklar konusu da tüccar ve sanayicilerimiz için önemli bir değişken. Bugün sağladığımız %3 düzeyindeki oran, birçok AB ülkesini kışkındıracak cinsten.

Ekonomi yönetiminde en önemli kalelerimizden birini oluşturan **Esnek Para Politikası** kuşkusuz **Güçlü bir Merkez Bankası** ile yönetilen para politikasını ifade ediyor. Bugün geldiğimiz noktada Merkez Bankamız 2001 krizinde yaşananlardan çok uzak bir noktada bulunuyor. TCMB bugün, karşılaşması muhtemel krizler için kriz senaryolarını hazırlamış ve piyasanın güvenini kazanmış durumdadır. 2001 krizinde elindeki 18 milyar dolarlık rezervle krize müdahale etmeye çalışan TCMB, bugün 100 milyar doları aşan rezervleriyle piyasaya hamilik edecek güce sahiptir. Bu nedenle bankacılık sistemimiz güçlü, reel sektörün yapısal risk algısı olması gerektiği gibi son derece düşüktür.

Hassasiyetlerimiz: Cari Açık, Dış Borç, İç Tasarruf

İfade etmeliyim ki AK Parti hükümetlerinin ekonomi alanındaki başarısının şüphesiz en önemli nedeni, hükümetlerimizin yürüttüğü doğru analizlerdir. Bu nedenle güçlü yönlerimiz kadar hassasiyetlerimizin de farkında olmak bizler için büyük önem taşıyor.

Hem bir Eskişehirli, hem de Eskişehir'i temsil eden bir milletvekili olarak kentimizin ekonomik geleceği beni yakından ilgilendiriyor

Bugün sahip olduğumuz en önemli hassasiyetlerden biri **Cari Açıktır**. Cari açığın kaynağına baktığımızda karşılaştığımız tablo, bize problemin yapısal bir sorun olduğunu ifade etmektedir. Cari açık içinde tüketim ürünlerinin oranı %14-15 bandında seyrederken, en büyük kalemin ara malı ithalatı olduğunu görüyoruz. Bu tablonun nedeni açıktır; ihracatımızın büyük ölçüde ithalata bağımlı olması, ülkemizi borçlandıran en önemli sebeptir. Bu sorunun çözümü için ithalatımızda yer alan en büyük ara malı kalemi olan makine teçhizat giderlerinin azaltılması, bir diğer deyişle yerli makine teçhizat üretimini arttırmamız büyük öneme sahiptir. Bu yapısal sorunun çözümü bizim için en önemli önceliklerden birini oluşturuyor.

Bir diğer yüksek cari açık kalemi-mizse enerji ithalatıdır. Bu durumu düzeltmek için başlattığımız girişimlerle ümit ediyorum ki enerjide dışa bağımlılığı, dolayısıyla cari açık kalemini, orta vadede tarihe karıştıracacağız!

Bir diğer önemli hassasiyetimiz **Dış Borcumuz**. Bu konuda ilk bakış bize 104 milyar dolardan 398 milyar dolara çıkan bir borç stokunu işaret ediyor. Ancak ekonomik analizlere esas teşkil eden oranlar, bize içinde bulunduğumuz durumun 2002 yılından farklı olmadığını gösteriyor. 2002'de %56 olan dış borcun GSYİH'e oranı, bugün de %55'tir. İlave olarak 2002'ye kıyasla artık dış borçların daha uzun vadeli olduğunu ve riskleri zamana yaydığını söylemek mümkündür. Elbette bu başlık da bizim için yapısal dönüşüm gerektiren

bir hassasiyet olarak ajandamızın öncelikli maddeleri arasında yer alıyor.

Bir diğer önemli hassasiyetimizse **İç Tasarruflardır**. Gelişmiş ekonomilerde %20-25 dolayında olan iç tasarrufların GSYİH'e oranı, ülkemizde %15 dolayındadır. İç tasarruflardaki bu düzey, bizim cari açık başta olmak üzere birçok hassasiyetimizi de besleyen önemli bir konudur. Bu nedenle yaptığımız kanuni düzenlemelerle iç tasarrufları arttırmayı hedefliyoruz. Örneklendirmek gerekirse Bireysel Emeklilik Sistemi düzenlemesiyle çalışanları tasarrufa teşvik ediyor; devlet tarafından yapılan katkıyla tasarrufu özendiriyoruz. Çeyiz hesabı ya da konut hesabı düzenlemeleri de yine aynı amaca hizmet ederek, tasarrufları özendirmek için gereken altyapıyı sağlıyor.

İlave olarak G20 içinde **Ulusal Varlık Fonu** olmayan tek ülke olarak Türkiye, Varlık Fonunu kurarak hem piyasa risklere karşı koruyacak, hem de mega projelere kaynak sağlayacak mekanizmayı kurmuştur.

Son Söz: Eskişehir

Ülkemiz ekonomisi bugün, çeşitli risk ve hassasiyetlere karşın, yapısal sorunların giderek azaldığı ve geleceğimizi güvence altına alacak düzenlemelerin hayata geçtiği bir ortama sahiptir. Tam da bu nedenledir ki reel sektöre ilişkin uzun vadeli

planlarımız artık çok daha gerçekçi boyuttadır.

Bugün hükümetimiz tarafından öncelik verilen sektörlerin birçoğu (havacılık, raylı sistemler, AR-GE vb. katma değerli sektörler) Eskişehir'i yakından ilgilendiriyor. Alpu'da gerçekleştirdiğimiz URAYSİM ve TÜLOMSAS bünyesinde yürüttüğümüz büyük ölçekli projelerle Eskişehir, ileri teknolojiye bir dünya markası olma yolunda emin adımlarla ilerliyor.

Bilmenizi isterim ki hem bir Eskişehirli, hem de Eskişehir'i temsil eden bir Milletvekili olarak kentimizin ekonomik geleceği beni yakından ilgilendiriyor. Bu nedenle başta Ticaret Odamız olmak üzere Eskişehir'de hem kurumlarla, hem de tüccar ve sanayicilerimizle yürüttüğümüz sürdürülebilir iletişim sürecunda edindiğim izlenimler, üzerine çalıştığım her alanda benim için önemli bir kılavuz niteliği taşıyor. Bu nedenle Eskişehir Ticaret Odası Ağustos Ayı Meclisinde yaptığım sunumda değindiğim çalışma ve düşüncelerimi, Eskişehir Ticaret Odası Dergisi okuyucusu tüccar ve sanayicilerimizle de paylaşmak istedim.

Bu düşüncelerle sizlerin kıymetli görüşlerini edinmekten mutluluk duyacağımı ifade ediyor, Ticaret Odamızın tüm üyelerine bereketli kazançlar diliyorum.

